

A Tanácsköztársaság plakátjai — kiállítás a Szabó Ervin Könyvtárban

Az épület bensőséges hangulatú lépcsőházában rendezték a kiállítást. Ebből a körülményből természetesen adódik az, hogy a kiállítás rendezőinek intenciói korlátok közé szorulnak. Ilyen korlát mindenek előtt a helyszűke. Azután ilyen az a sajátos feszültség, amelyet a finom és bensőséges, szinte ékszerdobozszerűen intim lépcsőház és a lényegéből folyóan harsány, darabos, lendületes plakáteggyüttes kettőssége jelent. Meg kell engednünk, hogy ezen a két fő nehézségen az anyag megfelelő válogatásával és hangsúlyozásával csaknem teljesen sikerült úrrá lenni.

A kiállítás (tehát a lépcsőfeljáró) főfalára merőlegesen támaszkodó lépcső, amely kétoldalt visszahajolva vezet a felső szintre, bizonyos fokozatossággal tárja a szemlélő

elé a kiállított anyagot, és szerencsés módon teszi lehetővé, hogy az amely nemcsak nagysága, hanem nagyszabású művészi megformáltságát súlypont jellegű: megfelelő és változó távlatból szemlélhessük. A látogatás a lépcső alján Lenin arcával találja magát szemközt. Hatalmas, vörös mezőben fekete-fehérről írt arc. Egyáltalán nem idealizált, kemény és feszült, kicsit tatáros vonások, rajtuk annak az elszántságnak a kifejezése, amely végül is győzelemre vitte a proletariátus ügyét. Elképzelhetetlen, hogy más legyen a központban.

A Lenin-ábrázolás alatt vannak csoportosítva azok az idegen nyelvű plakátok, amelyek a munkásszolidaritás nevében szólnak az ország nem magyar nemzetiségű dolgozóihoz és a hadifoglyokhoz. Felhívások orosz, német, szlovák, román és olasz, sőt francia nyelven. Az oldalfalakon jobb- és balfelől a mértani középpontban helyezték el azt a két plakátot, amelyet mindannyian jól ismerünk a számtalan reprodukció, illusztráció, és az alkalmankénti újra meg újra felhasználás jóvoltából, de igazán csak itt, az együttesben szemlélve értjük meg, hogy milyen hatalmasak, és mennyire ideális tömörséggel fejezik ki mondanivalójukat: azaz hogy művészi voltak mellett is mennyire plakátszerűek.

Jobboldalt UITS Béla *Vörös katonák előre* című monumentális domborműszerűen megoldott ábrázolása, statikusnak látszó alakjaiban is hatalmas, visszafojtott erővel. Baloldalt, vele szemben BERÉNY Róbert *Fegyverbe! Fegyverbe!* című alkotása. Ez önmagában is megérdemelne egy egész falfelületet. A végső elszántság és düh paroxizmusában üvöltésre nyílt száj, az ökölbe szorított kézről tűzcsóvaszerűen kilobbanó vörös drapéria, utolérhetetlen erővel fejezi ki mindazt, amit valaha is elmondtak a forradalomról.

A falak találkozásánál mindkét oldalon egy-egy nagyobb méretű plakát: az egyik a *Szociális termelésből fakad a jólét* — a munkás számára csaknem elérhetetlen kertes családi házra tár kilátást a műhely ablakából, a másik a pillanat égető szükségleteire figyelmeztet: *Dolgozzatok, mert fogy a kenyér!*

A szimmetrikusan elhelyezett nagyalakú plakátok közti teret (kicsit tapétaszerűen) töltik ki a kisebb formátumú, különféle kulturális rendezvényekről, hivatalos rendelkezésekről szóló, agitatív és didaktikus jellegű nyomtatványok, falragaszok.

Több plakát tanúskodik a Tanácsköztársaságnak arról a törekvéséről, hogy a munkásságot a megszerzett hatalom mellett a kultúra, a műveltség birtokosává is tegye; több hangversenyéről szóló híradás mellett itt találunk egy hirdetőmenyt a köztulajdonba vett műkincsek első kiállításáról, és egészen különös íze van annak a rendeletnek, amelyet Lukács György és Kunfi Zsigmond neve fémjelez és amely napjainkban egészen szokatlan módon vegyíti a hivatalos hangot az agitációval és a büszkeséggel afelett, hogy *Ezentúl a színház a népé lesz!* Egész sor olyan plakátot is kiállítottak, amely a dolgozó embereket az egészség és tisztaság rendkívüli fontosságára figyelmezteti. Az alkoholizmus veszélyeire is felhívják a figyelmet. Egyik-másik ilyen tárgyú plakát szinte broszúra terjedelmű. Egy grafika büszkén közli képben és írásban: *Leláncoltuk az alkoholt!* (A munkáshatalom az agitáció és a felvilágosítás mellett szesztilalmat is vezetett be.)

Természetesen, rövid beszámoló keretében nem adhatunk a személyes élménnyel egyenértékű képet a kiállításról, amelynek plakátanyagát szerencsésen egészíti ki az a broszúra-, könyv- és publikációanyag, amely részben a korabeli agitációs és politikai irodalmat, részben napjainkban a „Nyolcak” festészetével és a 133 nap történetével kapcsolatos kiadványait reprezentálja.

Mindent összevéve: méltán illeti meg a köszönet szava a kiállítás munkájáért a Fővárosi Szabó Ervin könyvtárat, amely az elsődleges élmény erejével idézte vissza az immár történelemmé és legendává vált múltnak egy darabját.